

‘Under åben himmel’ med Martin Andersen Nexø

-et inspirationskatalog til litteraturformidlere

Skabt af Lise Falck Hansen, Naturnær litteratur
I samarbejde med Allerød Bibliotek og Danske
Digterruter

‘Under åben himmel’ med Martin Andersen Nexø

-et inspirationskatalog til litteraturformidlere

Dette inspirationskatalog er resultatet af et forløb bestående af ti ture gennemført i foråret 2022 i og omkring Allerød. Forløbet var et samarbejde mellem Danske Digterruter og Allerød Bibliotek, varetaget af Natur- og kulturformidler Lise Falck Hansen

På de følgende sider finder du ti forskellige ture, der tager udgangspunkt i Martin Andersen Nexøs forfatterskab og barndomserindringerne ‘Under åben himmel’ og ‘Et lille kræ’. De ti forskellige ture rummer øvelser, der på forskellig vis forbinder læser, tekst og natur i et hele for turdeltagerne.

Turene er planlagt med vægt på en høj grad af deltagelse fra turdeltagerens side. Det giver mulighed for at skabe blivende oplevelser hos den enkelte. Oplevelser der giver viden om forfatterskabet, og litteraturen i samspil med naturen. Dette styrker også det sociale samvær, som er af stor vigtighed. Ved planlægning af den enkelte tur, er der indtænkt både aktive (mentale og/eller fysiske) øvelser, ligesom der altid er et element af nærvær, ro og stilhed indtænkt. Al litteraturen læses direkte på stedet, efter principperne i Guidet Fælleslæsning, det kræver altså ingen forberedelse af deltagerne.

De ti ture kan anvendes som de er, eller til inspiration, eller tilpasses dine ønsker. Der er med andre ord frit slag, og masser af mulighed for at lege med litteraturen i naturen.

Inden det når så vidt, kommer dog først et lille afsnit om naturen, efterfulgt af en håndfuld gode råd til dig der vil prøve at formidle litteratur udenfor.

God fornøjelse med litteraturen i naturen.
Lise Falck Hansen, natur- og kulturformidler.

Et lille afsnit om naturen

Hvorfor skal vi overhovedet beskæftige os med naturen, når vores egentlige ærinde er litteraturen?

“Af grunde som det er svært at give et fuldstændigt svar på, gør naturen min tilgang til og forståelse af litteraturen lettere og mere givende.”

- deltager i læsegruppen

Naturvejleder Lasse Thomas Edlev beskriver en naturoplevelse som; “et sanseligt møde med omverdenen, hvor følelser og nysgerrighed aktiveres på en særlig stimulerende og uventet måde, og som ansporer til at fortolke og skabe mening i både de mest enkle iagttagelser og i hele den virkelighed man er optaget af”

Læsning rummer mange af de samme muligheder, her søger vi også at fortolke og skabe mening. Tilsammen kan natur og læsning forstærke hinanden, og give mennesket en særlig dyb oplevelse.

“At det (meste) er foregået udendørs har tilføjet en sanselighed til læsningen, som jeg ikke kan finde i min lænestol” - deltager i læsegruppen

Når vi bevæger os ud i naturen stimuleres hele sanseapparatet. Du skal forholde dig til vind, temperatur, dufte, lyde eller fravær af samme, underlaget udfordrer balancen. Naturen byder altid på nye oplevelser, det kan være farvernes skift, en oplevelse med et dyr eller fodspor i sneen. Selvom du går den samme tur dag efter dag, er turen aldrig den samme.

Da deltagerne blev spurgt, “hvilken betydning har det for dig, at forløbet har bragt litteraturen i spil i naturen?” Pegede svarene i høj grad på sanserne, men også på samspillet mellem natur og litteratur, der forstærker oplevelsen.

“De steder, hvor vi har været in situ, hvor forfatterne har virket, levet og været en del af det omkringliggende samfund har påvirket mig meget. Det føjer en ekstra dimension til forfatterskabet. Men også turene i Ravnholt (lokalt), hvor digte og prosa bliver præsenteret naturnært er spændende og udbytterigt fordi alle sanser bliver bragt i spil når man skal ‘optage’ det læste.”

- deltager i læsegruppen

En håndfuld gode råd

Har du formidlet i naturen før?

En ting er sikker, det er lysten der driver værket. Det vil sige, du skal oprigtigt have lyst til udendørs formidling, hvis du kaster dig over det.

Vejret - er ikke altid som vi ønsker eller DMI foreslår.

Det stiller krav til dig som formidler, sørg for selv at være varmt nok klædt på. Flere tynde lag på hinanden som du kan tage af og på ifølge din krops temperatur. Smid et par regnbukser eller et regnslag i rygsækken. En kold formidler er ikke en god formidler.

Vejret igen - vær omstillingsparat.

Netop fordi du ikke kan styre vejret, er du nødt til at være omstillingsparat. Kolde deltagere kan ikke optage formidling. Vær opmærksom på dine deltagere, mærker du at de fryser så bevæg jer. Det kan godt være, at du havde tænkt I skulle stå stille, men du bliver nødt til at tilpasse formidlingen situationen

Vejret igen igen igen - inviter deltagerne til hver tur.

Det lunefulde og omskiftelige vejr giver dig mulighed for at komme i dialog med deltagerne inden turen. Et par dage inden hver tur, kan det være en god ide, at sende en hilsen til deltagerne, hvor du minder dem om den gode påklædning. Her kan du også kort ridse turen op for dem især, hvis de skal medbringe et tæppe til f.eks. stillesidning. Det er en god anledning til også at varme op under turen og sætte den gode stemning.

En håndfuld gode råd mere

Solen

Stå med solen i ansigtet når du taler til deltagerne, det betyder at de kan se dit ansigt og ikke bliver blændet af lyset.

Vinden

Stil dig så vinden bærer din stemme hen mod deltagerne. Hvis vinden står lige imod dig, bærer den lyden væk.

Solen og vinden

Nogle gange slås de to mod hinanden, og du må som formidler tilpasse dig.

Vekselvirkningen - aktiv/passiv

Planlægger du dine egne ture, så vær opmærksom på at veksle mellem aktive og passive elementer undervejs. Udnyt at både naturen og litteraturen som refleksionsrum kan spejle indre stemninger og følelser, og giv det plads og tid.

Oplevelsen - sker i det enkelte menneske

En oplevelse er et brud i hverdagen og opstår i det enkelte menneske. Jo mere deltagerne aktiveres, jo større chance for at oplevelsen lagrer sig hos den enkelte.

De sidste gode råd

"At diskutere tekster med andre, åbner ens øjne for nye vinkler og synspunkter. Utroligt givende"

- Deltager i læsegruppen

Dig - går du forrest eller bagved?

Hver øvelse kræver sit af dig som formidler. Vær opmærksom på om du som formidler, skal gå forrest og lede deltagerne, om du skal være nysgerrig sammen med deltagerne, eller om du lader deltagerne arbejde og går bagved og observerer. Hvad er din rolle i øvelsen?

Dig - autenticitet

Tag dit lederskab på dig som formidler, men vær tro mod dig selv, så du fremstår autentisk.

Principper for formidlingerne i 'Med litteraturen som vandrestav'

De ti ture i læsegruppen er anlagt efter følgende principper

- Alle ture består af tre forskellige elementer
- De enkelte elementer veksler mellem fysisk og mental aktivitet og nærværsøvelser
- Alle ture veksler mellem fællesskabende, sociale aktiviteter og alenetid
- Turene er hovedsageligt gennemført i Allerød og omegn.
- Turene er lagt an så der tages hensyn til den enkelte rutes autenticitet i forhold til forfatterskabet.
- Turene er lagt an så oplevelsen i videst muligt omfang skabes i og af deltagerne.
- Deltagerne på læsegruppeforløbet er en blanding af kvinder og mænd i alderen 65 år +, alle med interesse for natur og litteratur. Indholdet er tilrettelagt efter dette.
- Hver tur har været tidssat til mellem 2-3 timer inkl. transport.
- Der serveres altid kaffe og te, samt en lille snack f.eks. nødder til deltagerne undervejs. Uanset om hele turen foregår ude eller lokalt.

Tak fordi du læser med

Forløbet og turene

Blev skabt da jeg arbejdede på Allerød Bibliotek, og i samarbejde med Danske Digterruter, Mads Sohl Jessen.

Det tager tid at sammensætte og udvikle ture, og selvom der her serveres drejebøger til dig, som du kan gå direkte ud at bruge, så påregn individuel tilpasning. Læs mere tid. Jeg vil foreslå at du altid selv tager ud og undersøger ruten du skal gå. Du skal vide, hvordan terrænet er, hvordan føret er, og ikke mindst, hvor vil du holde dine stop.

Det lokale versus ruterne

Turene kombinerer digterruterne, med værkerne 'Under åben himmel' og 'Et lille kræ'. Lydsporet til digterruterne rummer så meget spændende og dyb viden om forfatterskaberne, det er oplagt at litteraturformidlere kan anvende dette til egen fordel. Lydsporet kan lyttes uanset, hvor du befinder dig.

Og nu, til turene

De næste mange sider indeholder drejebøger, materiale og brugerudtalelser til hver tur. Har du spørgsmål eller undringer, konstruktiv feedback eller andet, så er du meget velkommen til at kontakte mig på lise.falck.hansen@gmail.com. Du kan også læse med på profilen 'Naturnær litteratur' på Instagram og Facebook.

DREJEBOG

TUR 1: Indledning/Bornholm - tur v. Allerød Sø

Mødes ved p-plads ved søen, opvarmning, velkomst osv.

Indledning fra lydspor ca. 1 minut

På engen et sted

Periodeskattejagt:

15 faktaskilte i fem farver med 3 fakta, 1 på hver

Holdene inddeles i farver, og skal finde deres farves skilte, læse dem højt og samle dem ind. Når alle skilte er samlet, mødes vi 'i midten' og deler alle skilte.

Højtlesning: Christianshavn - s. 15-16, Sct. Annægade, taget (Et lille kræ)

Gang til Karen Sofies høj

Lydspor 1 om Jakobs rejse - med citater fra kap. 3 om bl.a. havet s. 25-26

Vores rejse, starter på Østbornholms stolthed. Sådan her; Læs første afsnit s. 5.

Vi kan næsten se havet herfra - i hvert fald er udkig til stort landskab - find en havlyd/bølgebrus at spille.

Skriv om havet for dig, som barn, minder om havet

Retur til bib.

Kap. 1+2 - s. 5-19 - rejsen/flytningen, 'nyt land' (indendørs)

FORBEREDELSE: Print, laminer og ophæng skilte

HUSK: Højtaler, 'Et lille kræ' og 'Under åben himmel', skrivehæfter og penne

BLÅ

I 1870 blev det politiske parti Det Forenede Venstre stiftet.

Kilde: Forfatterweb

BLÅ

En sammenslutning af folk, der delte mente, at det var nødvendigt at sikre landbefolkningen og forbedre bøndernes sociale forhold.

Kilde: Forfatterweb

BLÅ

Netop almuens og arbejdernes livsvilkår er omdrejningspunktet hos en blandet gruppe af forfattere, der litteraturhistorisk har fået betegnelsen det folkelige gennembrud.

Kilde: Forfatterweb

RØD

Andelsbevægelser, sparekasser og højskoler gav en større politisk interesse, indsigt og optimisme blandt det jævne folk uden for byerne

Kilde: Forfatterweb

RØD

Fælles for disse forfattere er, at deres baggrund ikke er akademisk, samt at de i deres værker inddrager egne erfaringer fra livet i det fattige Udkantsdanmark.

Kilde: Forfatterweb

RØD

Det folkelige gennembruds forfattere skriver om det fattige bonde- eller arbejdermiljø, de selv er vokset op i.

Kilde: Forfatterweb

GRØN

Forfatterne skriver fra folket til folket, og i hjemstavnsdigtningen er det hverdagsmennesket, f.eks. den nedslidte bonde, der er helten.

Kilde: Forfatterweb

GRØN

Søskendeparret Johannes V. (1873-1950) og Thit Jensen (1876-1957) skriver begge historiske romaner.

Kilde: Forfatterweb

GRØN

Johs V. Jensen skriver bl.a. i sine noveller om den industrielle udvikling og fremskridtet. Dertil kommer lyrik om hverdagsting, fx snaps og søvnløshed.

Kilde: Forfatterweb

GUL

Thit Jensen kæmper for kvindernes ligestilling – både i ægteskabet og i samfundet

Kilde: Forfatterweb

GUL

Moderrollen og barnefødsler er også et vigtigt tema hos kollegaen Marie Bregendahl - bl.a. i 'En dødsnat'

Kilde: Forfatterweb

GUL

Bregendahl kom selv fra en bondefamilie. Hun tog på højskole, hvor hun mødte sin kommende mand Jeppe Aakjær.

Kilde: Forfatterweb

LILLA

Jeppe Aakjær forsøgte at påvirke tyendes arbejdsvilkår. "Vredens børn" (1904) skildrer det urimelige i revselsesretten

Kilde: Forfatterweb

LILLA

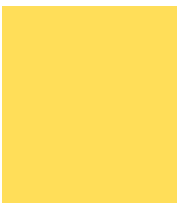
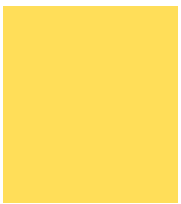
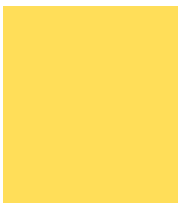
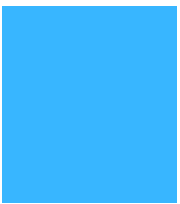
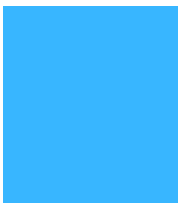
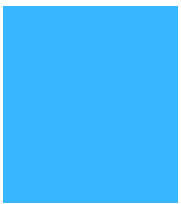
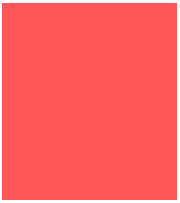
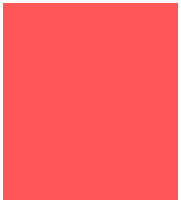
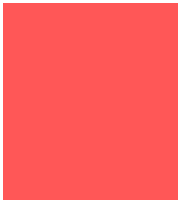
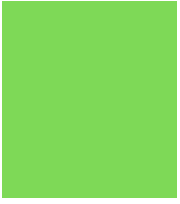
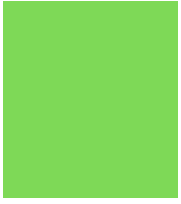
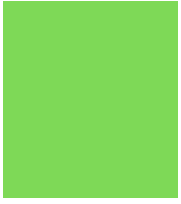
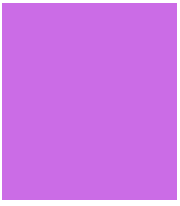
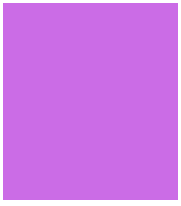
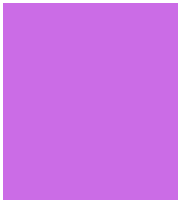
Systemskiftet i 1901 var en sejr for bondepartiet Venstre og arbejdernes Social-demokrati og gav håb om reformer og forbedringer, men en husbond måtte stadig slå sine tjenestefolk.

Kilde: Forfatterweb

LILLA

I Martin Andersen Nexøs roman "Pelle Erobreren" (1906-10), der er arbejderklassens første dannelsesroman, glimrer moren ved sit fravær. Også hun er død i barselsengen

Kilde: Forfatterweb

DREJEBOG

TUR 2: Bedsteforældrene - tur i Allerød

Mødes foran bib, opvarmning v. røde hus, intro til tema; bedsteforældrene

s. 115-116 '...og dygtig svømmer' (Lille kræ om slægten)

Gang op mod Nymøllevej og lidt videre, samtale om bedsteforældre og slægt

Ved de to snoede træer v. spejderhytten: Tidslinjebanko (6 plader á 3 personer = 18)

Spilles i hold á 3, hver person skal holde øje med en kolonne.

Husk præmier (salte sild!) og penne at krydse med

videre ad stien på højre side, fri snak

Ved livstræet: Lydspor - bedsteforældrene (4-5 minutter s. 27-28 'jaså udbrød mor forundret på Danske Digterruter) - læs videre til s. 30 midtfor 'at ilden gik ud for hende'.

Videre gang Samtale om din bedstemor eller en anden ældre, der har betydet noget ud fra bedstemorcitater.

Kryds over til bøgestykket ved gyngen, her skriveøvelse m. citater i hånd. Der skrives om egne bedsteforældre/eller familien

Kap. 4 s. 30-34 - bedsteforældrene + 'Gravhøjen' - finde bedsteforældretema? (indendørs læsning)

FORBEREDELSE: Bankoplader, penne, præmier (salte sild slik), print af bedstemorcitater

HUSK: Højtaler, 'Et lille kræ' og 'Under åben himmel'.

Gift x 3 = 10 børn

"Livets forurettede"

"Verdensberømmelse"

Assistens kirkegården

Martin Andersen Nexø

Vogterdreng
1882-1883

"En bog om
proletaren - altså om
mennesket selv"

Debut:
Skygger 1898

"Kvinden som
skaber og
opretholder af livet
og menneskets
forhold til naturen"

"Kvinden som
skaber og
opretholder af livet
og menneskets
forhold til naturen"

Far:
Født på Balka syd
for Nexø

"Verdensberømmelse"

Debut:
Skygger 1898

Martin Andersen Nexø

Vogterdreng
1882-1883

1872
Lægeforeningens
Boliger ("Brumleby")
på Østerbro.

Gift x 3 = 10 børn

26. juni 1869

26. juni 1869

Far:
Stenhugger

1882
Familien bygger hus
i Ferskesøstræde.

1906-10
"Pelle Erobreren"

Martin Andersen Nexø

1877
Flytter til Nexø

1872
Lægeforeningens
Boliger ("Brumleby")
på Østerbro.

Gift x 3 = 10 børn

"Kvinden som
skaber og
opretholder af livet
og menneskets
forhold til naturen"

1893 debuterer i Fyns
Tidende med artiklen
"St. Hansaften paa
Bornholm".

Vogterdreng 1882-
1883

"En bog om proletaren
- altså om
mennesket selv".

Far: Hans Jørgen
Andersen
brolægger

Martin Andersen Nexø

1877
Flytter til Nexø

1872
Lægeforeningens
Boliger ("Brumleby")
på Østerbro.

Erhverv: Skomager
1887-1889

1923 - 1930
boede MAN med
fast adresse i
Tyskland

"Kvinden som skaber
og opretholder af livet
og menneskets
forhold til naturen"

1877
Flytter til Nexø

30. september 1883
blev MAN konfirmeret
i Bodils kirke

1951 flyttede familien til
Dresden, hvor MAN
blev udnævnt til
æresborger..

Martin Andersen Nexø

1894 til 1896 rejste MAN
til Italien, Nordafrika
og Spanien

Dødsår: 01. juni 1954

St. Annægade 33
på Christianshavn

1923 - 1930
boede han med
fast adresse i
Tyskland

" Proletarens
væsensfællesskab
med naturen"

Far: Født på Balka
syd for Nexø

1893 Lærer ved
Peder Møllers Friskole
i Odense

Assistens kirkegården

Martin Andersen Nexø

1894 til 1896 rejste MAN
til Italien, Nordafrika
og Spanien

Vogterdreng
1882-1883

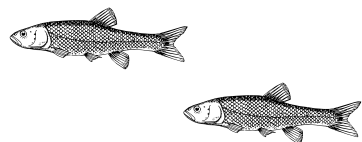
St. Annægade 33
på Christianshavn

"Livets forurettede"

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
TUR 2

"Var bedstemor lille og mindede om en grå, sky fugl af dem der smutter under om buskene og titter frem, var bedstefar lang og mager, kun skindet over knoglerne"

"Et lille rynket gammelkone-ansigt lagde sig fladt på ruden"

"Og hvor var hun lille! Men hun havde mørke fløjlsbløde øjne"

"Det var nok ikke underligt, at bedstemor var så brun som en røget sild og lugtede som var hun trukket op af en tjæretønde"

"Han mindede om Njal, sådan som jeg forestillede mig ham efter brudstykkerne i læsebogen"

"Bedstemor lignede en mumie, der er rejst overende"

"I samme nu holdt jeg af hende, og skuffelsen var borte. Jeg havde en bedstemor og en bedstefar - ligesom andre børn, som børnene i bøgerne, der altid tyede til bedsteforældrene, når noget gik dem imod"

DREJEBOG

TUR 3: Angsten - tur i Allerød - egen skov
Mødes v. Vestrehus, opvarmning grounding og nærvær,
intro til tema: angst
gå mod cypresser - skråt bagom
s. 54-58 '..ned langs rygraden på mig'
Samtaleark deles ved den lille sti
s. 58-61 '..Og dette fik mig til at rebellere indvendig', for
enden af den lille sti
Samtale om det læste, på den brede murstenssti
Øvelse ro på systemet
Pyramidevejrtrækning - ud på op, ind på ned til bryst,
på hele vejen ned, ud på - find ud af rytme. Stillegang
Skriveøvelse v. mosstykket v. Hoppegrøften naturen som
terapeut, hvad kan du bruge naturen til?
61-63 + Kap. 12 s. 102-110 - Angsten og barnet

HUSK: at printe samtaleark

MEDBRING: Under åben himmel, digt Halfdan Rasmussen
'Overstået angst'

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
TUR 3

Vi var dem ikke fromme nok

Det ville være altfor flovt at
rende og melde os ud igen

Mændene der ledede søndagsskolen, var af
en hel anden støbning; tunge, alvorlige
mænd, der aldrig lo og altid talte de
dæmpet til os

Om synden og den
store nåde talte de, og
om den ufattelige lykke
ved at være guds barn

*Og når vi ikke var
opmærksomme, tog de om
vore hoveder, så os bedrøvet
ind i øjnene og bad med os.*

Det var som om de fik oprejsning hos
ham for meget

**Danske
Digterruter**

DREJEBOG

TUR 4: Far - tur ved Allerød sø, teglværket (tema: arbejderen)

Opvarmning, intro til tema: arbejderen - opvarmningsleg med arbejde 'savebrænde'

s. 44-46 livet om vinteren på øen

Lydspor om 'svensken' (danske digtterruter). på toppen af Karen Sofies Høj

Drachmanddigt 'Engelske socialister', 11 vers deles to og to på vej til teglværket.

Om krigen 1870-71, og dens betydning for manglen på arbejde. Fakta opsat i tunnelen ude ved teglværket:

Læs 'Lille kræ' 170-171 '...få dem til at holde'.

Stillegang

Skriveøvelse; Arbejdede du som barn? Hvad betød det for dig? Hvad var din families indgang til det?

Kap. 8 s. 64- 'havfrue'-68 '..torsk til frokost' + novellen 'Lønningsdag - en idyl'

HUSK: Printe Drachmann,

MEDBRING: Lille kræ, Under åben himmel, digt Inger Christensen 'Handlingen'

FORBEREDELSE: ophængning af plakater i tunnelen,

https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/undervisning/billeder/det_moderne_gennembrud-uv_mat.pdf

https://trap.lex.dk/Blovstr%C3%B8d_Teglv%C3%A6rk

<http://www.lafak.dk/index.asp?DocumentID=448>

Et REVOLUTIONÆRT

FOLKESTYRE

'Samme år, som Drachmann skriver digtet, har arbejdere i Paris i kølvandet på den fransk-tyske krig, taget magten og indført et revolutionært folkestyre. De nedkæmpes efter 72 dage af overklassen i et regulært blodbad, men bliver samtidig et symbol på den magt, arbejderne kan få, hvis de står sammen'

FOR HVERT ET TAB DER KAN ERSTATNING FINDES, HVAD UDAD TABES DET MÅ INDAD VINDES

" Tekst fra en skuemønt, en slags souvenir fremstillet til Industri- og Kunststudstillingen i København 1872. Krigen i 1864 førte til en økonomisk og mental oprustning i Danmark. Industrien blomstrede, og dampmaskiner og vandkraft var en del af dette.

'I DANMARK BLIVER DEN 30-ÅRIGE SOCIALIST LOUIS PIO INSPIRERET AF HÆNDELSENE I PARIS. SAMMEN MED PAUL GERLEFF OG HARALD BRIX STIFTER HAN 'INTERNATIONALEN', MED INSPIRATION FRA FRANKRIG. INTERNATIONALEN BLIVER SENERE TIL SOCIALDEMOKRATIET. I BLADET 'SOCIALISTEN' OPFORDRER PIO ARBEJDERNE TIL AT STÅ SAMMEN OG ORGANISERE SIG I KAMPEN FOR ET RETTFÆRDIGT SAMFUND.'

En RETFAERDIG? GRUNDLOV

'5. juni 1849 underskriver Kong Frederik VII det danske riges grundlov, hvorved enevælden afskaffes. Danmark får sin første frie forfatning. Med grundloven sikres forskellige rettigheder for folket, bl.a. retten til at sige, hvad man vil og danne foreninger. I 1866 ændres grundloven, så kongen selv kan vælge sine ministre. 1875 bliver godsejer Ebstrup konseilspræsident (statsminister), denne fører en meget hårdhændet politik overfor bønderne, som ikke får en stemme. Med den nye grundlov er det kun mænd med en vis indtægt og tag over hovedet, der har lov at stemme. I alt får kun 14% af befolkningen noget at skulle have sagt.

SLAGET PÅ FÆLLEDEN

Den 5. maj 1872 får Pio arbejdere til at møde op i samlet flok på fælleden i København. Myndighederne holder skarpt øje med det der foregår i tiden. Aftenen inden mødet arresteres Pio, Gerleff og Brix.

Arbejdere fra hele byen mødes og Fælleden bliver scene for det første store sammenstød mellem politi og arbejdere i Danmark. Hændelsen er kendt som 'Slaget på Fælleden'.

REJS HJEM

'Slaget på Fælled'en tager kun få timer, men det bliver begyndelsen på kampen for at forbedre arbejderne vilkår. Arbejderne vilkår i 1870 er barske. I de store byer bor familierne tæt i små lejligheder, maden er dyr og lønnen dårlig. Arbejdsløsheden er meget høj i slutningen af 1870'erne. Mange lever i fattigdom, og om vinteren er det helt forfærdeligt. Arbejderne søger mod byerne efter arbejde, men tilbydes betalt hjemrejse for at tage retur til hjemegnen, da der ikke er arbejde nok.

XVI

"Vi var blevet båret højt af en dønning, der kom ude fra det store verdenshav og satte helt ind i vor lille afkrog; langt ind i det forjættede land havde vi kigget og fået smag på mange ting. Nu gik det atter nedad"

Martin Andersen Nexø 'Et lille kræ'

Henover Byens Tage glide
De sidste Smil, de hendøende Rester
Af Dagen og Solen. I Strømninger stride
Vælte sig Flodens muddrede Vande,
Og som indbuden Gjæst til det smudsige
Leje,
Fra Havets, fra Nordsøens vaade Veie,
Sænker sig Taagen over Byen, over
Strømmen,
Saa kommer Natten, Døden eller
Drømmen!

I Læ for Vinden, i Ly for Taagen,
Omkring et Kulbaals ulmende Gløder —
Rapsede Varer derhenne fra Krogen,
Hvor Kjøbmanden lossere de drægtige
Skuder, —
Sidder et Selskab. Sod paa Skjorten,
Knudrede Arme, en tretten, fjorten
Stykker af dem, der lossede Skuden;
Angelsachsernes Blod ruller under
Huden.

De mumle dæmpet og suge paa Piben,
Oliet gaaer om i de klinkede Kander, Der
er Noget paafærde, man vil ud af Kniben,
Man har Noget paa Hjerte, vil Nogen paa
Livet;
Men skjøndt Armen dirrer, og Pulsen
banker; Mangler man Ord for de mange
Tanker, Der er Galskab nok, men System
er der ikke.
Da reiser en Mand sig med funklende
Blikke.

Holger Drachmann (1846–1908)
Engelske Socialister, www.kalliope.dk

Holger Drachmann (1846–1908)
Engelske Socialister, www.kalliope.dk

Holger Drachmann (1846–1908)
Engelske Socialister, www.kalliope.dk

Han knytter Næven, den fidede Hue
River han bort fra den brede Pande
Og kaster den ind i Kullenes Lue
Og spytter i Flammen, saa Gløderne ose:
»Kammerater«, raaber han, »der gik
Standen,
Den sodede Hue, Kulskibsmanden,
Nu har vi Hjernen og Armen tilbage,
Dem gjemme vi til de kommende Dage.

»Høre I Stormen, mærke I Strømmen;
Det bryder omkring os paa alle Kanter.
Hvi sove I da? Inat er det Drømmen,
Men imorgen maaskee er det Dommen
og Døden.
I saae jo dog Blus, I lugtede Brande,
Røgen drev hid fra de fremmede Lande;
Men Jer fik den ei røget ud af Hulen,
I ligge endnu og døse i Kulen.

»Guds Død! Hvi kjende I ei Eders Styrke
Hvi fordre I ikke med tusinde Stemmer
Af Guldkalven, som vore Bøddler dyrke,
Et saftigt Stykke, en Mørbradsskive;
De sende os Præster med pibede Kraver:
—
»Her er Biblen til Eders slunkne Maver«.
For Sulten en Text om Kanaan og Eden.
For Husleien Vexler paa Evigheden.

Holger Drachmann (1846–1908)
Engelske Socialister, www.kalliope.dk

Holger Drachmann (1846–1908)
Engelske Socialister, www.kalliope.dk

Holger Drachmann (1846–1908)
Engelske Socialister, www.kalliope.dk

»Hvad hjælper os Taler, hvad gavner os
Løfter?

Vi vil have Forskud paa Saligheden:
Vi vil ei losse Kul og ei grave Grøfter
For at blive betalt engang efter Døden.
Vi er Sønner af Jorden, til Jord skal vi
blive,
Vor Løn vil vi have i levende Live.
Hvorfor anvise stadig paa Himmerigs
Rige;
Om vi komme der, kan jo dog Ingen sige.

Holger Drachmann (1846–1908)
Engelske Socialister, www.kalliope.dk

Han tier; — da brøles der Mere, Mere!
Han vender sig taus og peger mod Byen.
Der komme Kulmænd flere og flere
Stormende ud fra den nærmeste Kneipe.
De rive ham med sig, og han tager Ordet
Derinde bag Skjænken oppe paa Bordet:
Mod Kirke og Stat og Guldtyranniet; —
Saa ryddes Kneipen af Politiet!«

Holger Drachmann (1846–1908)
Engelske Socialister, www.kalliope.dk

»Vorherre! — see han forstod sig paa
Stakler

I lasede Frakker og revne Støvler,
Og naar han gjorde sine Mirakler
Saa var det for Folk som mig og som
Eder.
Vorherre han gav, hvad han havde for
Haanden,
Og anviste Resten hos Helligaanden;
Men Præsten! — han taeer vor sidste
Daler:
»Min Søn, Vorherre i Himlen betaler.«

Holger Drachmann (1846–1908)
Engelske Socialister, www.kalliope.dk

Der ruger en Sky over Kæmpebyen,
Og Floden hvisler og Vinden piber,
Selsomme Stemmer stige mod Skyen
Og mumle deroppe som truende Klager.
Lyset fra »Vestens« stolte Boutikker,
Ilden fra »Østens« sorte Fabrikker
Kaste et Brandskjær op imod Skyen. —
Er det Kommunens Dekret over Byen?

Holger Drachmann (1846–1908)
Engelske Socialister, www.kalliope.dk

»Velan, hvis vi var som et Barn, som en
Kvinde,
Med Blødhed i Hjertet og Taarer bag
Øiet,
Saa kunde vi lade os lede iblinde,
Og bære vort Kors, og sukke mod
Døden.
Men vi ere Mænd! — Der er Et, som vi
vide:
Det er ondt at sulte, naar man skal slide;
Vi vil ikke sulte, vi vil op paa Tribunen
Og dømme, — og Dommen skal hedde
Kommunen!«

Holger Drachmann (1846–1908)
Engelske Socialister, www.kalliope.dk

DREJEBOG

TUR 5: Vogterdrengen - tur ml. Bastrup og Buresø, parkering ved Ganløsevej/Blåkærvej (små 4 km)

Opvarmning - Legende opvarmning, spring fra noget til noget o.l.

Kap. 10 s. 82 'Om sommeren var far både mester..' -s. 84 (..smagte de herligt) - først i stenbruddet og derfra videre leg i skovlandskab.

Samtale ud fra samtaleark

Gang indenfor i skovkanten

Ved overgangen til Hettings mose, lydspor 4 (Pelle, Danske Digtterruter)

Natursyn - samtale om tre og tre, hvad er drengenes natursyn?

Hvad er dit natursyn

Stillegang til skråningen

Skriveøvelse om den natur du oplevede som barn på skråningen

Læs s. 84-86 inden retur

Kap. 86-90 + 'Idioten'

HUSK: kopi af samtaleark, natursynsark

MEDBRING: Under åben himmel, 'De tomme pladsers passagerer', digt

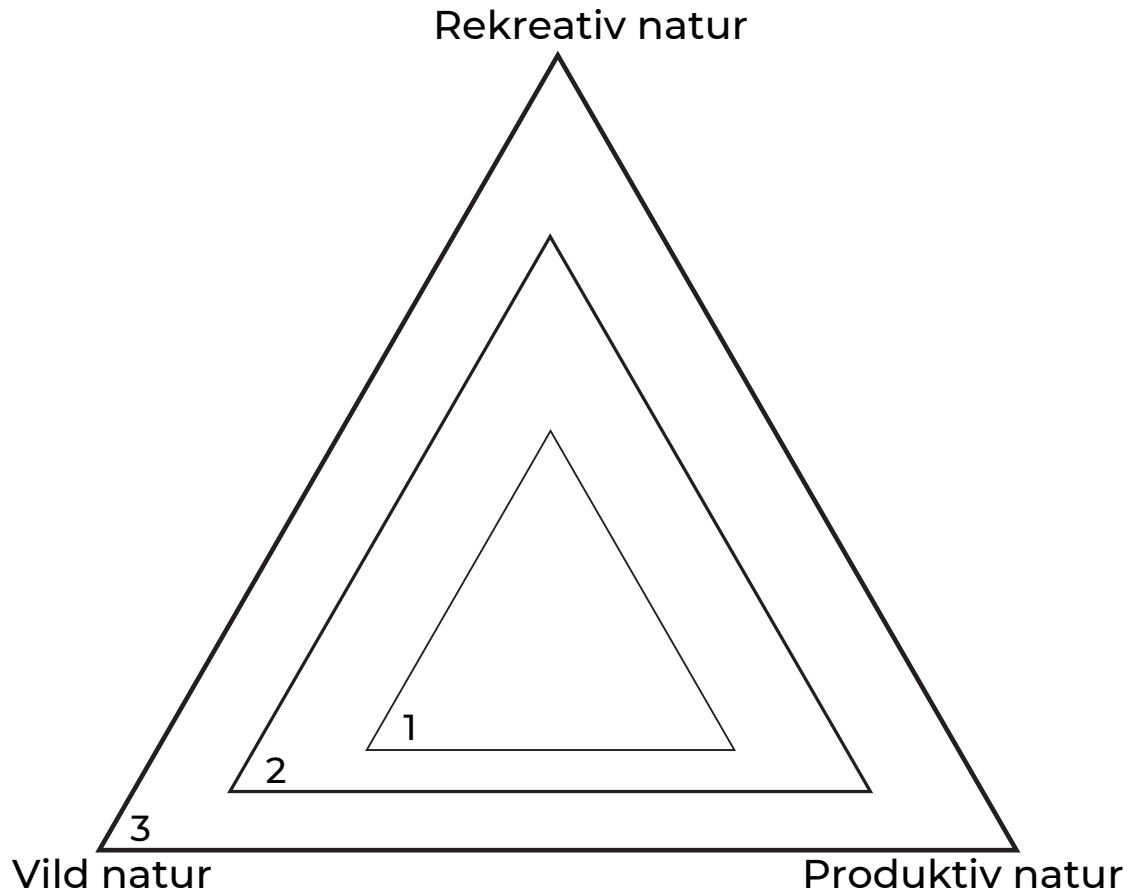
Blicher om lærken

FORBEREDELSE:

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
TUR 5

Produktiv natur - et natursyn, der ser naturen som en ressource for mennesket til at udnytte og bygge vores produktion og velstand på

Rekreativ natur - Et natursyn, der ser naturen som et sted for mennesket til at udfolde sig rekreativt for at opnå trivsel og sundhed.

Vild natur - Et natursyn, der ser naturen som værdifuld i sig selv, hvorfor naturen skal forblive vild og så upåvirket af mennesker som muligt.

'En Natursynsmodel' udviklet af Karsten Elmose Vad, fra bogen 'Hvilken natur? - en antologi om natursyn og natur i Danmark', udgivet af Biologiforbundet 2021

DREJEBOG

TUR 6: Vogterlivet og Jakob - tur i Allerød v. Chr.ix vej, Kirkeltevej

Velkomst, dagen, opvarmning med pinde

s. 110-112 '..de gik ikke af vejen for noget som helst'- livet som vogter - musereder og vogne - venskabet med de to drenge

Undervejs bagom til marken - Hvilke lege, legede du?

Snoreleg to-og-to/en-og-en

Ved hjørnet af marken; 112-115 '..til enhver tid kunne rende dem ind og straffe dem'

Videre mod overgangen på marken, undervejs lege med sanserne i naturen - bind for øjnene, find dit træ

Jakob Hansen - lydspor 6 s. 123-124

Stillegang over marken

Ved stendyssen; Skriveøvelse om dine sanser, hvad betyder sanserne for dig.

Kap. 14 - s. 120-127 - vogterlivet - hvis ok vejr, udelæsning ellers retur til bib - evt. start læsning herude 120-123.

HUSK: Snoreleg print, øjenbind /

MEDBRING: Under åben himmel, digt, Jac; Elsk mig alligevel /

FORBEREDELSE:

FIND dit træ - beskrivelse:

Deltagerne parres to og to

Hvert par får et øjenbind

Først får den ene bind for øjnene

Den anden leder den 'blinde' hen til et træ

Den 'blinde' får lov at røre ved træet, mærke efter grene etc.

Når den 'blinde' er færdig og mener at kende træet, fører den seende den 'blinde' væk ad en anden rute.

Tilbage til start får den 'blinde' øjenbindet af og skal nu kunne finde 'sit' træ igen.

Bagefter byttes rollerne.

DREJEBOG

TUR 7: Øster Fælled

Øster Fælled - tur - Alle uddrag fra 'Et lille kræ'

Mødes ved Vibehus Runddel Metro, læs Lægeforeningens boliger s. 17-18 "...Nørre Fælled sig".

Uddel citater. Deltagerne læser på skift hver sit citat. På turen deles mikrohistorier om kvarteret

Herfra gang mod Kristineberg Brødfabrikker, Lyngbyvej 34 -

Rundvisning på Brumleby Museum kl. 11.30 Brumleby museum ligger i blok N nr. 134. Det er 3. vej på venstre hånd, når I kommer ind fra Østerbrogade.

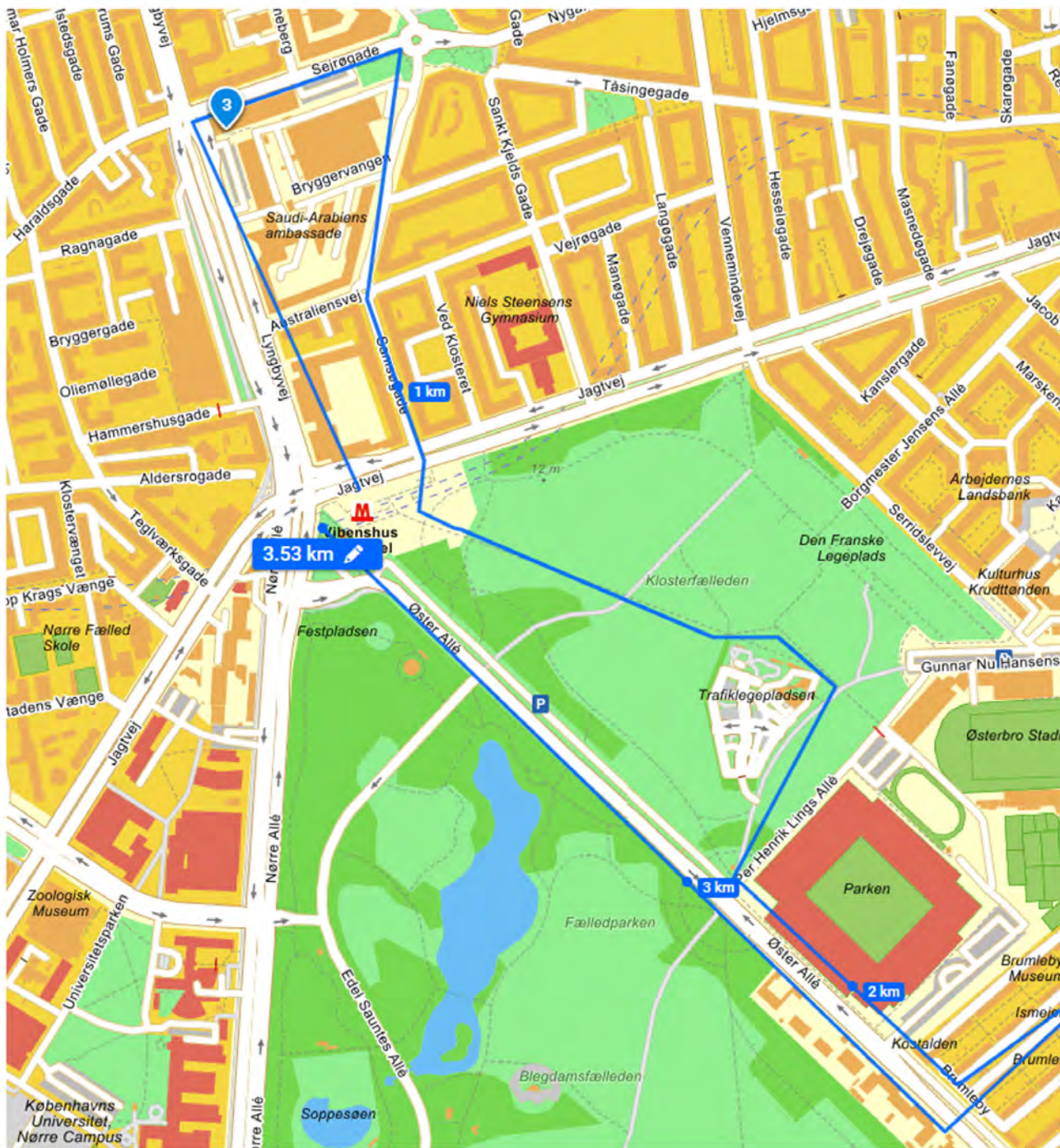
s. 106 (mor hadede vagabondering) -114 - Fælleden og vagabondering

Efter rundvisning og kaffe: besøg Martins to huse, blok F nr 1, stuen, b nr 28

Skriveøvelse om din barndomsby

s. 28-30 - historien om mågen.

MEDBRING: Et lille kræ, digt; Søren Ulrik Thomsen; mens en urolig himmel

Kortudsnit fra Krak.dk

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

1. “Mellem Fælledeerne løb Kongevejen, som vi kaldte den (nu Øster Allé), og førte ud i det ukendte - til kongeslotte og søer i store skove hvor kulsvierne holdt til”

Disse nordligt beliggende slotte kunne f.eks. være Bernstorff Slot, der blev opført i årene 1759-1765 og er tegnet af arkitekten bag marmorkirken Nicolas-Henri Jardin (1720-1799). Bernstorff-familien ejede slottet indtil begyndelsen af 1800-tallet. I 1845 blev det sommerbolig for kong Christian den 8. (1786-1848), men han nåede kun at bruge det i få år inden han døde. Kronprins Christian (den senere Christian den 9.) førte stedet videre, og samlede om sommeren sin store familie fra hele Europa her. Helt frem til 1939 boede hans søn, prins Valdemar her.

Andre slotte kunne være f.eks. Frederiksborg Slot i Hillerød fra 1500-tallet. Men i 1859 brændte en stor del af slottets hovedbygninger ned, så måske er det ikke dette slot, men i stedet Kronborg, drengene har drømt om?
<https://www.hovedstadshistorie.dk>

DRØMTE DU OM SLOTTE,
DA DU VAR BARN?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

2. “Om morgenen når min bror og jeg traskede ud til Kristineberg Brødfabrikker ude forbi Store Vibarhus efter natgammelt brød til halv pris, mødte vi dem”

Lersøen som i Lersø Park Allé, strakte sig i 1900 fra Lygten til Lyngbyvejen. Ja det vil sige sø, var så meget sagt. Man havde plantet store områder til med pil. Det blev høstet og solgt til kurvemagere. Men det var oprindelig en rigtig sø med afløb til Øresund gennem Rosenbækken. I løbet af 1700 og 1800 – tallet groede den til. Resten blev udtørret af Københavns Magistrat. I 1770'erne var 25 ha allerede udplantet med pil. I folkemunde hed stedet Rørsøen.
<https://www.dengang.dk/artikler/1910>

DE TO DRENGE PÅ MÅSKE 4 OG 6 ÅR, GÅR
ALENE EFTER BRØD. HVORDAN VAR DIN
BARNDOM I FORHOLD TIL BARNDOM I DAG?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

3. “De var kørt hjemmefra ved midnat, sortsmudskede og fremmedartede sad de og nikkede halvsovende på deres høje læs af trækul eller riskoste og kurve.”

Det er en udbredt opfattelse, at kulsvierne stammede fra Ardennerne i Belgien. I tidlig middelalder indvandrede de til Nordsjælland på opfordring af abbed Vilhelm på Æbelholt Kloster for at lære de nordsjællandske bønder at brænde trækul. Endnu i dag skulle man på en lidt mørkere hudfarve kunne kende folk af kulsvierslægt. https://trap.lex.dk/De_nordsj%C3%A6llandske_kulsviere

ET HVERV DER GIK I ARV -
FINDES DET STADIG?
ER DER DEN DAG I DAG,
HVERV DER GÅR I ARV?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

4. “Det hed om dem, at de smed med kniv
efter folk; og vi søgte for en sikkerheds skyld
helt over i vejgrøften”

Der findes mange beretninger om de nordsjællandske kulsvieres kapkørsler til København, hvor trækullene blev solgt til småhåndværkere og private på Kultorvet ved Nørreport. Mange historier, bl.a. om krybskytteri, blev fortalt om natten, når kulsvierne vågede ved milerne i Gribskov.

HVEM ELLER HVAD
GÅR DU I DEN MODSATTE VEJGRØFT FOR?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

5. “Derfra lå vi og skreg. “Gi’ lidt trækul,
kulsvier!”.

Kultorget eksisterede ikke før den store brand i 1728. I stedet lå her små gader, haver og kålmarker. Efter branden benyttede man ved genopbygningen af byen lejligheden til at få etableret et torv, hvor kulsvierne fra Nordsjælland kunne sælge deres trækul. Torvet hed dog i starten Nørre Torv fordi det lå tæt på Nørreport. Før torvet blev anlagt, lå her en større gård og en prægtig have, som tilhørte Gert Rantzau. Haven var delvist offentligt tilgængelig, fordi byens borgere på helligdage måtte spadsere i den.

<https://www.hovedstadshistorie.dk/indre-by/kultorget/>

FORESTIL DIG DEN FORANDRING
TIDEN HAR BRAGT BYEN?
FRA SMÅT TIL STORT,
FRA LAND TIL BY.

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

6. “En og anden hev lidt trækul over i grøften til os, og vi samlede det omhyggeligt op i vore huer og tog det med hjem”

Kulsvierne: Helvedes ild og røg må være en sand vederkvægelse ved siden af den røg, der ligger i sådan en grav, når det regner, og røgen slår ned. Øjnene løber i vand, tårerne styrter ned ad kinderne, maven slår kolbøtter af den megen røg. I den kolde nat sidder kulsvierne med ryggen mod de varme kul og fortæller de gamle sagn. De har bare ben i de højklampede træsko, selv i den kolde vinternat, og piben er klemmt fast mellem de rådne tandstumper. Hver nat slår pigerne et smut hened. Det passer nok, at kulsvierne er vilde karle. Deres koner ser de ikke. Dag og nat går de om milerne. Kulsviertroen siger, at milerne drager menneskene og jager de onde ånder. De tror, der er ånder til.
<https://fynhistorie.dis-danmark.dk/node/5661>

KULSVIERNE ER OMGÆRDET ER MYSTIK
OG UHYGGELIGE HISTORIER,
IKKE DESTO MINDRE OPLEVER DRENGENE
VENLIGHED FRA DEM, I FORM AF ‘TABTE’ KUL.
HVORFOR?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

7. “-Til mors dampstrygejern”

I 1771 etablerede man den første diligencerute København – Hillerød. I 1834 overtog postvæsnet dette hverv. Dette foregik ad den gamle kongevej. Når vi nu taler om den kollektive trafik, ja så fik området faktisk først dette i 1904, da linje 6 blev forlænget fra Trianglen til Haraldsgade. Lyngbyvejen var belagt med brosten i et bestemt mønster. En grøn bus kom en gang imellem. Den kørte langt nordpå. Den måtte holde for de mekaniske bomme, når toget kom forbi. Og det var med både ledvogter og klokkeklang. 100 meter længere henne var der igen mulighed for, at bussen skulle stoppe. Her var nemlig både overfart for Slangstrupbanen og Nordhavnsbanen. Det var et grønt diesellokomotiv, der trak Slangstrupbanen. Og det siges, at det var bygget hos Burmeister & Wain.

<https://www.dengang.dk/artikler/1910>

TAG EN SNAK OM
DEN INDUSTRIELLE UDVIKLING
DER ER SKET DE SIDSTE 150 ÅR.

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

8. “Så er den toskilling sparet”, sae mor og roste os”

Store Vibenshus er opkaldt efter kroen af samme navn, som lå på hjørnet af Jagtvejen og Lyngbyvejen. Dengang hed det Kongevejen eller Frederiksborgvejen. De forskellige vagtmænd langs vejen skulle sørge for at bønderne ikke brugte vejen. Det fik de dog lov til langt senere mod at skulle betale bompenge. Denne ordning blev afskaffet i 1915. Langs med vejen blev der bygget huse til vagtmændene. Nogle af disse fik mulighed for en biindtægt. De fik lov til at drive kro ved siden af. Den mulighed fik for eksempel Hans Andersen Vive. Fra 1629 måtte han drive Kongelig privilegeret Kro ved Store Vibenshus. Efterhånden gik kroen dog meget i forfald og i 1925 nedbrændte den.

<https://www.dengang.dk/artikler/1910>

BIINDTÆGT OG SKILLING SPARET,
HVAD BETYDER DISSE UDTRYK IDAG?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

9. “Fælledeerne var på begge sider af vejen indhegnet med bjælker, der hvilede fladt på lave stopler”

Prærien på Østerbro. Nogle gange kunne man godt forestille sig, at man befandt sig i det vilde vesten, når man befandt sig på vangerne og fælleden. Græsset var så højt, at man godt kunne gemme sig. Et af prærieområderne var Vognmarken. Det var et sted, hvor vognmændenes heste kunne hvile sig, når de havde gået på de toppede brosten inde i byen. Da ingeniørkasernen blev bygget i 1890 kaldte man den også for Ingeniørmarken eller i daglig tale Nøren. I et hjørne af Nøren var der en sø.

<https://www.dengang.dk/artikler/1910>

FORESTIL JER TIDEN FOR 150 ÅR SIDEN, DE FLESTE BYGNINGER HER, DE ASFALTEREDE VEJE FINDES IKKE. HVAD ER DET FOR EN VERDEN, DER FINDES HER?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

10. “Heroppe på bjælkerne løb vi om kap, hver på sin vejside; det forkortede hjemturen fra brødfabrikkerne”

På den anden side af Lyngbyvejen lå Kirstineberg Mølle, som blev en brødfabrik. Den brændte i 1881. man siger, at det var fordi at mølleren var mere optaget af en ballonopstigning fra Tivoli i stedet for at holde øje med sit arbejde. Galle & Jessens Chokoladefabrik blev opført i 1872. I tilknytning til fabrikken lå også Fiducia, som fremstillede frugtsukker. Da man gravede i jorden for at udvide, fandt man nogle gamle vandrør. De stammede tilbage fra 1570, da Emdrup Sø leverede vand til hovedstaden. I 1895 indviede fabrikant I.D. Beauvais en moderne konservesfabrik på grunden af samme navn. Her lå også et blikkenslageri til fremstilling af konservesdåser. Fabrikken ophørte i 1970.
<https://www.dengang.dk/artikler/1910>

OMRÅDET HAR VÆRET CENTRUM
FOR MEGET OG STOR PRODUKTION.
HVAD ER DET I DAG?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

11. “Ofte ekserserede der soldater på Fælledeerne, skød, gravede hele jordanlæg og stormede løs på hinanden”

Bryggervangen. Området mellem Strandvejen (Østerbrogade), Jagtvejen (vejen førte ud til skovene, hvor jagten foregik), Lyngbyvej og Vognmandsmarken stammer fra 1500 – tallet og blev kaldt Bryggervangen. Det var stillet til rådighed til Københavns bryggere. Og dem var der mange af, dengang. De brugte vangen til græsning og høstning. Men efter den store brand i 1795 manglede hovedstaden penge. Derfor blev man nødt til at udstykke.
(<https://www.dengang.dk/artikler/1910>)

STEDERNES NAVNE,
MEGET OFTE FORTÆLLER STEDNAVNE EN
HISTORIE OM STEDETS BRUG.
KAN I KOMME PÅ NOGEN?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

12. "Så vrimlede det derude med telte, marketenderier og kagekoner, især når der var revy; og bagefter flød det med tomme patronhylstre og tomme flasker"

Omtrent hvor Lyngbyvej begynder, ses på ældre kort en kro ved navn Tre Flasker Kro markeret. Kroen lå oprindeligt ret isoleret omtrent ved nuværende Lyngbyvej 54, altså omtrent hvor F.F. Ulriks Gade munder ud i gaden. Kroen opført 1776, lå godt for bønder og vognmænd, når de trætte skulle hjem fra staden. Og her blev livet levet. Der optrådte bugtalere, der var en keglebane og små, lukkede lysthuse. Kroen mistede i løbet af 1800-tallet disse kunder, og også attraktioner forsvandt, og bygningerne blev endeligt revet ned omkring 1930. På stedet for den gamle kro blev biografen Capitol senere opført. Den blev senere til Lyngbyvejens Kino, og senere igen til Øbro Bio, et diskotek og er i dag et Fitness World Center.

(<https://ugeavisen.dk/oesterbro/artikel/lyngbyvej-gennem-tiderne>)

KAN DU HUSKE
NÅR DER KOM CIRKUS ELLER TIVOLI
TIL BYEN?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

13. “På Fælledeerne skete overhovedet store ting. Struensee og grev Brandt var blevet henrettet derude”.

Efterhånden som byen voksede, blev politikredsene udvidet. Der blev i de mest belastede kvarterer en række politivagter. De var så underlagt kredsens hovedstation. Den første af disse nærstationer var politivagten Lille Vibehus på Østerbro. Den blev oprettet som en filial af stationen på Fælledvej i 1872. Lige ved siden af lå et særdeles livlig værtshus. Det var ganske almindeligt dengang, at værtshusene betalte sig fra diverse chikaner fra betjentene ved hele tiden at stille flasker parat. Det var de frynsegoder, der fulgte med jobbet.

<https://www.dengang.dk/artikler/2147>

I 1872 ER ØSTERBRO IKKE TILBYGGET
ENDNU, DER BEGYNDER AT SKYDE
BYGNINGER OP RUNDT OMKRING.
TAL OM, HVORDAN HER HAR SET UD..

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

14. “Beretningen derom spøgede kraftigt i min fantasi”

Den synske pige. Et barn sad en aften uden for det hus, hvor hun boede på Blegdammen. Hun ventede på, at hendes far skulle komme hjem. Hun så da ude på vejen to gæs gå og trippe. De var hvide, men havde grønne pletter på ryggen. På hver af dem sad en lille mand med hvide bukser, blå trøje og rund hat. Hun morede sig meget ved at betragte dem og løb over vejen for at se nærmere på dem. Men da hun kom over vejen, var de væk. Det skete gang på gang. Hun ville vise hendes far og en af sine søskende, hvad hun så, men de kunne intet se. Da hun kom ind og fortalte moderen det, sagde hun, at det måtte hun ikke tale om før næste dag. Dagen efter blev moderen meget syg.

<https://www.dengang.dk/artikler/3060>

UHUUH DET ER UHYGGELIGT, HVAD BRUGER VI
SPØGELSESHISTORIER TIL?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

15. “Jeg listede over til sidste husrække i boligerne og kiggede gennem et knasthul i plankeværket over efter højen på Østerfælled hvor henrettelsen havde fundet sted.”

Aldersro Bryggeri og Teglværk. I 1856 købte George Owen et stort areal ved Store Vibenshus. I 1858 inviterede han til dannelse af et aktieselskab til etablering af et bajersk bryggeri. Det var omkring den nuværende Aldersrogade, at Aldersro Bryggeri blev opført. I 1865 udvidede man med brygning af hvidtøl. Men sammenstyrtning af lagerkælder, afsætningsproblemer og dårlig økonomi blev årsag til at bryggeriet måtte sælges. Ved den nuværende Teglværksgade opførtes Aldersro Teglværk. Rygter vil vide, at mange børn endte deres liv i teglværkets lergrave. Siden blev gravene fyldt med natrenovation. Måske kan dette også være årsag til navnet på den nærliggende vej Sortevej. Når betjente skulle patruljere fra Nørrebros Runddel og ud af Jagtvejen, og vinden var i en bestemt retning, ja så løb de, for at få det overstået. Så meget stank det.
<https://www.dengang.dk/artikler/1910>

DUFT/LUGT TIL OMGIVELSERNE.
HVAD ER DER SKET MED LUGTEN I VORES
SAMFUND?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

16. "Og en dag fandt min bror - efter lang tiggeren fra min side - at jeg var stor nok til 'sådan noget' og tog mig med derud"

30.000 mennesker var ankommet. Det var en stor begivenhed. Hele to mand skulle henrettes. Men de fortrød sikkert. Det var meget blodigt og dramatisk. Skarpreteren skulle bruge hele tre hug, før Struensees hoved var adskilt fra kroppen. Bagefter blev det hele kørt til Vesterfælled, hvor hoved og hænder var anbragt på stejle. Ligene blev parteret i fire dele. Så var det Struensees tur. Efter at have fået sin højre hånd hugget af vred han sig så meget, at skarpreteren Gotschalk Mühlhausen ikke ramte ordentligt i første hug. Det skulle yderligere to hug til inden Struensees hoved helt var skilt fra kroppen. Bødlen fremviste derefter hovedet til en usædvanlig tavs folkemængde. 100 år senere overtog Danmarks sidste aktive skarpreter, Theodor Seistrup, Mühlhausens økse og påstod så sent som i 1880'erne, at den bar mærke efter Mühlhausens fejlslag under henrettelsen af Struensee.
<https://www.dengang.dk/artikler/5669>

HVORFOR VAR DET INTERESSANT OG AF
BETYDNING AF SE HENRETTELSER?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
ØSTER FÆLLED

17. "Sådan noget' var henrettelsen, og betrædelsen af højen gjorde også et så stærkt indtryk på mig, som havde jeg oplevet selve halshugningen. Højen lå lige ved Kongevejen".

Struensee blev dømt efter Danske Lovs bestemmelse om majestætsfornærmelse. Den kunne bære sagen igennem det juridiske apparat. Men hver af de involverede parter havde i virkeligheden deres egen private dagsorden for at få ham afsat. Så reelt blev Struensee henrettet på grund af den politiske magt, han havde tiltaget sig i Danmark i den psykisk syge Christian 7.s sted, og de alt for moderne love, han udstedte på denne baggrund. Forholdet til dronningen blev brugt som begrundelse for at skaffe ham af vejen.

(<https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/myte-blev-struensee-henrettet-pga-sin-affaere-med-dronningen/>)

STEDET

KAN MAN MÆRKE DET HISTORISKE VINGESLAG
PÅ ET STED?

ELLER ER DET INDBILDNING?

DREJEBOG

TUR 8: Skole-quiz-Tur i Allerød - skolegang, fra biblioteket til Gl. Skolegårdsvej

Velkomst, opvarmning i bibliotekshaven 'Kaptajn Jespersen'

<https://filmcentralen.dk/museum/danmark-paa-film/klip/kaptajn-jespersen-instruerer-radiolytterne>

<https://www.youtube.com/watch?v=ZzH8KcWLgCA>

Intro til tema: skoletid

Lyt til lydsporet om skolegang 'under åben himmel'

afgang fra bib til Wolthersvej 8;

2 spørgsmål

Herfra bagom til Gammel Lyngelvej med snak om 'vores' lokalhistorie - hvad ved du?

Gammel Lyngelvej ved Røde Kors;

5 spørgsmål

Herfra videre til Gl. Skolegårdsvej;

S. 68 'Kl. otte begyndte skolen..' -71

Videre gang mod skoven, deling af spørgsmål

Indenfor i skoven, stillegang

Skriveøvelse i skovbunden om egen skoletid

s. 137- 150 Blegdammens skole

HUSK: Print quiz, digt

MEDBRING: Under åben himmel, Et lille kræ, digt, quiz-spørgsmål

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ

SKOLETUR 1

? Skolen blev indviet, under bøn og gudspåkaldelse, i 1823 under overværelse af gårdmand Andreas Petersen 'Prøvesten' og gårdmand Jens Andersen 'Kirkehavegård'. Men hvilke fag skulle der undervises i?
a - religion, skrivning, regning, læsning og sang?
b - religion, latin, aritmetik og læsning?

SVAR; 72 børn fordelt på to klasser, nederste og øverste. Nederste klasse var alle børn der er fyldt 6 år, og børn der ikke kan læse eller skrive tal og bogstaver og ikke havde gennemgået Luthers katekismus og de vigtigste bibelhistorier. Øverste klasse var for børn fyldt 10 år, som havde opfyldt førnævnte krav.

? Børn over 12 år skulle søn- og helligdage møde læreren ved kirken og følge med ham derind. Børnene blev placeret i korte, og dem med de bedste stemmer sad forrest. Hvis et barn forsømte kirkesangen to uger i træk, hvad skete der så?

SVAR; Stammer fra gården Engholm, der lå mellem det gl. rådhus og AOC. Gården blev revet ned i 1973.

? Vestvej ligger også her i kvarteret, men hvorfor hedder den sådan?

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ

SKOLETUR 2

SVAR; a - der skulle undervises i religion, skrivning, regning, læsning og læreren skulle vejlede børnene til ordentlig sang

? Befolkningstallet i Lillerød sogn var i 1834 367 personer, men hvor mange børn var indskrevet på skolen i 1823?

a - 31

b - 72

c - 56

SVAR; forældrene idømt skolemulkt. Dvs en bøde. Mulkt kommer af latin multa/mulcta, der betyder bøde eller mangel.

? Hvorfra stammer navnet Engholm?

SVAR; Vestvej var Lillerøds vestligste vej og grænse mellem Lillerød og Kollerød.

? På Wolthersvej ligger nogle af kommunens ældste beboelseshuse bl.a. det første fattighus. Men hvor mange mennesker fik fattighjælp i Lillerød i 1847?

a - 12

b - 5

c - 16

SVAR; i 1847 var der i alt 16 personer der oppebar fattighjælp.

? Lillerød, nævnt første gang 1374 Lillarødh - betyder navnet:

a -. 'den lille rydning'

b - Litle(s) -rød = rydning efter adelsmanden Jon Litle der havde store jordbesiddelser i Nordsjælland

SVAR; Begge dele

Herfra bagom til Gammel Lyngevej med snak om 'vores' lokalhistorie - hvad ved du?

Gammel Lyngevej ved Røde Kors;

? På hjørnet af Gl. Lyngevej/Kollerødvej til højre i det gule hus (nr. 20) lå Lillerøds første ??? hvad ???

SVAR; Kommunekontor fra 1925- 1948. Huset var også bolig for kommunesekretær Mogens Ebbesen og familie og desuden bibliotek.

? Det gamle hus overfor tanken, her boede i 1800-tallet Johanne Petersen, men hvad var hendes hverv? Var hun

a - huekone

b - fattiglem

c - lærerinde

SVAR; Det stråttækte Lillerødhus, hvor der først i 1800-tallet boede en hue-kone, Johanne Petersen, der broderede guldnakker til kyser.

? Ud for Lillerød findes 'Lille-Sverige', men hvorfor mon det hedder det sådan?

SVAR; Grundet de mange svenskere der arbejdede på Hammersholt Teglværk

? På hjørnet mellem Gl. Lyngevej og Prøvestensvej lå engang en gård. Gården blev nedrevet i 1800-tallet. Hvad mon gården hed?

SVAR; Gravensten.

? Liungaherathi - eller Liunga herati - hvilket stednavn kender vi det under idag?

SVAR; Lyng - nævnt første gang 1085 Liungaherathi (Lyng Herred). Navnet betyder 'Samling af Lyngplanter' - 'Lyngbevokset Strækning'.

DREJEBOG

TUR 9: Mor - Dyrehaven - på udflugt med pakket madkurv (sild, ansjoser, radiser, pandekager, smør pakket ind i et skræppeblad, surbrød og birkes - indkøb uddelegeret - medbring selv rullepølse!)
Parkér omme ved 'Spring-forbi' på strandvejen ovenfor Tårbæk - vi skal ligesom Nexø ikke opleve Dyrehavsbakken.

Opvarmning, intro til tema: mor - den stærke
Opvarmningshilseøvelse om de fattiges dyrehave (Hver deltager får et faktakort, og skal nu mødes med så mange som muligt af de øvrige deltagere og udveksle den viden de hver har)

Lydspor 5 'Vangegegimmerhuset' (Danske Digterruter)
Gang mod 'Hvidtjørnesletten' i samtale om Morcitatater s. 34-37 'far var som sagt i Jylland' - Afslut med; s. 50 'Det trak ud med turen til Dyrehavsbakken. Gang på gang havde mor erklæret, at på søndag skulle det være; Men bestandig kom der noget og slog det i stykker'
Gå videre mod eremitagen, på plænen nedenfor s. 53 'Men så skete der noget..' - s. 55 '..af det bløde indbydende vejstøv'

Videre gang samtale om naturcitater s. 55 'hertil havde jeg lov..' - s. 58 (Lille Kræ)
Skriveøvelse med udgangspunkt i naturcitater
Flyvende sommer fra Samlede fortællinger bd 1 s. 275, 12 sider

<https://naturstyrelsen.dk/naturoplevelser/naturguider/jaegersborg-dyrehave/historie/>

HUSK: print af hilseøvelse, morcitatater, naturcitater, madkurv (uddelegeres?)

MEDBRING: Højtaler, Lille kræ, digt

FORBEREDELSE: Print af diverse

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
TUR 5

"Mor lod det ikke blive ved at give løfter på fremtiden. Ejede vi end ikke jord, skulle vi dog ikke æde udelukkende købebrød, siden det hjemmebagte nu engang var så afgørende for ens sjæls frelse. Mor købte fredag mel og kardemomme, lagde dej og satte den til at hæve på kakkelovnen. Og næste dag gik vi til Michaels Ane."

"Mor blev stærk af modgang, mens det ofte så ud, som kunne hun ikke rigtigt tåle medgang. Hun drømte altid om bedre tider for os, og hver gang det lysnede lidt, smilede og nynnede hun til sin gerning. Men nåede vi frem til det, hun havde drømt så skønt om, så var det som om glæden henvejredes."

"Han kan sagtens," sagde mor. "Han lusker af fra det hele og lader en anden om byrderne!" Og noget var der om det; men det var ikke nogen undtagelse. I underklassen var det dengang - og er vel stadig - kvinden der trækker den tungeste del af læsset

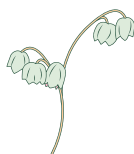

Med litteraturen som vandrestav

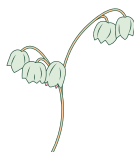

MARTIN ANDERSEN NEXØ
TUR 6
CITATER FRA 'ET LILLE KRÆ'

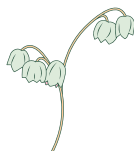
"Mor fortalte om sine barndomsoplevelser når hun blev sendt herud for at samle brænde eller plukke bøller i mosen. Dengang var der både snoge og hugorme herude, og hun gik med bare fødder; når hun mærkede noget og skulle se efter om hun var blevet stukket, sad der blomster mellem hendes tæer."

"Det var frygteligt og endte dejligt; og skoven blev levende af gru og fryd under mors fortælling."

"Vi spiste ved en bred å, som træerne dyppede deres solbeskinnede løv i så vandet blev helt grønt."

"Insekternes summen, som jeg troede hidrørte fra at solen sad deroppe på himlen og spandt af velvære"

De eneste levende dyr, man kunne møde i »De fattiges Dyrehave«, var vandrotterne og en lænkehund, der gik løs om natten.

Det var ikke så spændende og romantisk som kronvildtet i den rigtige dyrehave ude i Charlottenlund

Stedet øvede en umådelig tiltrækning på mange jævne mennesker i midten af 1800-tallet.

Her kunne man nemlig more sig hele dagen og aftenen med uden at bekymre sig om den lange hjemtur til hovedstaden

»De fattiges Dyrehave« lå på de jorder uden for Østerport, man kaldte Slagtervangen.

Herude fandt man også byens gamle kalkfabrik, og bortset fra den var hele området ganske øde.

Grundene langs kysten ud til Svanemøllen blev på det nærmeste betragtet som værdiløse

Det gjorde ikke stedet mere attraktivt, at kommunen havde indrettet hovedstadens officielle ådselsplads netop her

Ved kystlinjen kunne rakkemanden føre sin pram med selvdøde dyr helt ind til den stinkende kule, målet for ådslernes sidste rejse.

Omkring 1850 slog nogle af værtshusholderne inde fra byen, sig i sommermånederne ned i disse næsten landlige omgivelser.

Gæsterne opfordredes til ikke at medbringe deres egne drikkevarer. Hvis herrerne trængte til at læske sig, kunne de vælge øl eller brændevin.

Stenfiskerne og sandgraverne ude fra Sundet vidste, at musikken tiltrak hoben af danselystne damer fra Adel- og Borgergade

Der blev bygget pavilloner, hvor folk fra byen kunne nyde indholdet af den medbragte madkurv, mens ungerne var i haven

Men der var naturligvis chokolade til konerne og limonade til børnene.

Det var med forfatteren Knud Bokkenheusers ord »et hjemsted for fordrukne matroser, Nyboderdrengene og byens laveste pøbel.«

Fornemt kunne man ikke kalde det, og kroværtens sortiment var begrænset.

Når mørket faldt på, begyndte musikken..

Få år senere var gynger, skydeboder og mange af udskænkingsstederne forsvundet. I stedet kom lejekaserner og industrivirksomheder.

DREJEBOG

TUR 10: Erindringen - tur i Allerød

Hvad er erindringen for en størrelse?

Kap. 19 - s. 172-177

Læs 'Græsmarkens sang' (erindring om vogterlivet)

Mødes ved bib

Opvarmning i skoven, intro til tema: husker du?

Opvarmningshilseøvelse?

Gang mod Kattehale - undervejs pauser med oplæsning af de forskellige erindringsbilleder

Ved gravhøjen: s. 172-173 'og sådan ville jeg også have det' - kombiner med Nexøs tanker om erindring

Gå videre mod engen, på det åbne stykke:

s. 173 'kulden kom tidlig' - s. 175 '..dobbeltydigt' -

kombiner med Jacs erindringer

Indenfor lågen ved Kattehale s. 175 - slut - kombiner med Jensen

Stillegang herfra til engen

På engen: Ud fra temaerne nedenfor sætter deltagerne sig sammen tre og tre og husker fra turene, to temaer i hver gruppe. Skriv erindringerne på karton.

Erindringerne deles med hele gruppen efterfølgende i guldramme.

Flyvende sommer fra Samlede fortællinger bd 1 s. 275, 12 sider

<https://naturstyrelsen.dk/naturoplevelser/naturguider/jaegersborg-dyrehave/historie/>

HUSK: print af hilseøvelse, morcitater, naturcitater, madkurv (uddelegeres?)

MEDBRING: Højtaler, Lille kræ, digt

FORBEREDELSE: Print af diverse

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
TUR 10
NEXØ - ERINDRER

Siden jeg blev tres, hænder det oftere og oftere, at jeg stilles overfor det spørgsmål: Hvornår får vi en levnedbeskrivelse fra dig? Min første stilling til spørgsmålet var ærgrelse over, at man fandt mig gammel nok til det; selv havde jeg ingen følelse af at være nået til memoire-stadiet. Mine forbindelser bagud har altid holdt til i det ubevidste; det er nuet og fremtiden, der lever bevidst og vågent i mig. Jeg har vel kraftige rødder i det forgangne, men har altid følt, at de nærrede og styrkede mig bedst, når de fik lov at arbejde i det skjulte. Og når man står midt i kampen, hvor den brænder hedest, og har en gut på halvandet år tumlende som en frisk friskpumpet gummibold under sit arbejdsbord, er man ikke meget oplagt til at rette sindet bagud. Vidstes der desuden ikke nok om mig i forvejen? Jeg har dog en anselig produktion bag mig, og kritikken har altid energisk hævdet - uden at tage større hensyn til den stilfærdige protest nu og da fra min side - at indholdet i min produktion i hovedsagen var af selvbiografisk, naturligvis let omdigtet, art. Med det er det nu alligevel så som så; I virkeligheden har jeg, også hvor jeg anvendte stof af mit eget liv, løjet ganske tykt, har måttet lyve for overhovedet at få folk i tale. Jeg har ofte måttet le, når der blev anket over min krasse realisme; man skulle bare vide, hvordan virkeligheden så ud!

...

Og nu, da jeg er godt i gang, må jeg spørge mig selv, hvordan sandheden egentlig ser ud. Alene har jeg mødt adskillige sandheder i mit liv, i hundredevis vel nok! Sandhedernes antal er uendeligt stort; og når vi har mødt dem alle, har vi måske sandheden. Men det ligger uendeligt langt ude! Der er måske alligevel ingen anden vej for den enkelte til at nå sandheden end at lyve - digte - sig den til, eller lade andre gøre det for sig.

Danske
Digterruter

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
TUR 10
PIET HEIN - ERINDRER

Så gik jeg igennem min barndoms skov
igen efter mange år.
Hver sten og hver sti og hver høj så ud
som jeg havde forladt dem igår.
Tavse stod stammernes tingrå flok
og hvælvets grøntflimrende tag.
Da jeg kom igen til min barndoms skov -
var tusinde år som en dag.

Men vældige bøge, en verden hver
med landskaber lagt om sin rod,
var borte, og sollyset silede ind
i det rum hvor de engang stod.
ungskove væltede viltert op
hvor lysningen da lå tom.
Da jeg kom igen til min barndoms skov -
var skoven møbleret om.

Jeg sad med min ryg mon en stor tung bøg,
og tiderne gik og kom.
Og jeg følte omskiftelsens varige lov
bag alt hvad der skiftede om
Veddet var ungt, og hvælvet lyst,
og rummet var let og lydt.
Og jeg kom igen til min barndoms skov -
og alt var som altid ny.

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
TUR 10
F. P. JAC - ERINDRER

Tøfle -
Sangen i vildgræssets strå

Tilbagelænet erindring, sådan vil alt liv uvilkårligt blive. Og så vil man sidde med denne gestus af frihed, hvor man selv vælger de pletter der passer til ens temperament og sammenhæng. Og hvorfor skulle det dog være anderledes for Tøfle? Denne fredløse blide gadedreng.

Er det mon nu den rigtige film, som jeg har sat i apparatet? Tilbagelænet erindring, det er nu slet ikke så let at få spolen til at rulle. Og så med disse første årgange, der er sgu så mange faldgruber. Og der må ikke være nogen slentrefej, det har jeg bebudet mit indre så højt. Og så samtidig, og det har jeg lovet mig selv, der skal fandme ikke lægges fingre imellem. Men, men, men, sådan er det jo altid med de første par sider, men nu kan jeg mærke at jeg sidder rigtigt i pennen. Og jeg kan se at de slukker lyset nu i skurvognen. Der er kun et par uger til Sankthans, så det er faktisk dag hele døgnet. Og far har sagt, at nu skal jeg snart hjælpe til, for det hele vil blive til en byggeplads. Jeg tænker sådan på ordet byggeplads.

Karen Blixen skriver i fortællingen 'Vejene omkring Pisa';
'Sandheden er vist, ligesom Tiden, et Begreb, der er blevet til gennem menneskeligt Samvær, og endnu beror derpaa. Hvad er f.eks. Sandheden om et Bjerg langt inde i Afrika, der ikke har noget Navn, og hvorover der ikke gaar hverken Vej eller Sti?'

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
TUR 10
JOHANNES V. JENSEN - ERINDRER

Ved livets bred

'Der gives erindringer som ikke synes at falde sammen med virkeligheden, selv om man kan datere dem til bestemte indtryk, og som ikke vil blive levende endog så om man vender tilbage til steder de er knyttet til; de er af en egen indre natur, værdifuldere end alle andre. Et helt liv kan hobe andre indtryk ovenpå, det man kalder liv, på bunden bliver dog ligesom en første erfaring, vigtigere og dybere, skønt uigenkaldeligt tabt, end alt hvad man har oplevet. Egentlig, med sprogets midler, kan sligt overhovedet ikke siges eller beskrives, men man kan skrive sig frem deromkring. Omstændighederne derved; muligvis er der dem der vil føle en tone anslået i deres indre som de kender, og som fører ind i samme dybt forvarede verden.

Det begynder for mit vedkommende med en å, en meget almindelig å, som vandløbene er i Danmark, og for resten ikke i noget andet land jeg véd af, den typiske lavlands-å, som næsten uden fald bevæger sig med mange bugtninger og stillestående "høller", opfyldt af grøde og kranset med flæg, gennem milevide engdrag, til den omsider løber ud i en eller anden lav fjordarm.'

'Jeg har siden genset den, den er nu omtrent tilgroet, næppe en grøft, skønt en solid stensat bro fører over den endnu, med svært jerngelænder; under denne bro, hvor loftet var lange, svære, kløvede kampesten, og hvor et urmørke herskede, boede den hvide hest - men den er der aldrig nogen der taler om mere; Broen kender jeg ikke engang igen, og åen er slet ikke den jeg husker; til barndommens land kan der ikke valfartes, det hører som Atlantis til landene, der er gået under.'

(flæg: større vandplanter f.eks. tagrør og sværdlilje)

Med litteraturen som vandrestav

MARTIN ANDERSEN NEXØ
TUR 10
JOHANNES V. JENSEN - ERINDRER

Ved livets bred

'Der gives erindringer som ikke synes at falde sammen med virkeligheden, selv om man kan datere dem til bestemte indtryk, og som ikke vil blive levende endog så om man vender tilbage til steder de er knyttet til; de er af en egen indre natur, værdifuldere end alle andre. Et helt liv kan hobe andre indtryk ovenpå, det man kalder liv, på bunden bliver dog ligesom en første erfaring, vigtigere og dybere, skønt uigenkaldeligt tabt, end alt hvad man har oplevet. Egentlig, med sprogets midler, kan sligt overhovedet ikke siges eller beskrives, men man kan skrive sig frem deromkring. Omstændighederne derved; muligvis er der dem der vil føle en tone anslået i deres indre som de kender, og som fører ind i samme dybt forvarede verden.

Det begynder for mit vedkommende med en å, en meget almindelig å, som vandløbene er i Danmark, og for resten ikke i noget andet land jeg véd af, den typiske lavlands-å, som næsten uden fald bevæger sig med mange bugtninger og stillestående "høller", opfyldt af grøde og kranset med flæg, gennem milevide engdrag, til den omsider løber ud i en eller anden lav fjordarm.'

'Jeg har siden genset den, den er nu omtrent tilgroet, næppe en grøft, skønt en solid stensat bro fører over den endnu, med svært jerngelænder; under denne bro, hvor loftet var lange, svære, kløvede kampesten, og hvor et urmørke herskede, boede den hvide hest - men den er der aldrig nogen der taler om mere; Broen kender jeg ikke engang igen, og åen er slet ikke den jeg husker; til barndommens land kan der ikke valfartes, det hører som Atlantis til landene, der er gået under.'

(flæg: større vandplanter f.eks. tagrør og sværdlilje)

Danske
Digteruter